

OPINIA PUBLICZNA W POLSCE WOBEC KRYZYSU MIGRACYJNEGO W EUROPIE

Bernadeta Nowak

*MA Student of Political Science,
University of Gdansk, Poland*

Summary. Kryzys migracyjny stał się jednym z kluczowych tematów debat publicznych w Polsce i Europie. Wpłynął na nastroje społeczne i stosunek opinii publicznych do migrantów i uchodźców. Towarzyszą mu negatywne stereotypy i uprzedzenia.

Key words: *migration crisis in Europe, public opinion, Poland, Gdansk.*

Bernadeta Nowak, MA Student of Political Science, University of Gdansk, Poland

PUBLIC OPINION IN POLAND ON THE MIGRATION CRISIS IN EUROPE

Summary. The migration crisis became one of the most important topics of public debates in Poland and Europe. It influenced on public moods and attitude of public opinions with reference to migrants and refugees. Negative stereotypes and prejudices accompany this crisis/.

Key words: *kryzys migracyjny w Europie, opinia publiczna, Polska, Gdańsk*

Migracje od zarania wpisują się w dzieje ludzkości; stały się także kluczowym problemem społecznym, ekonomicznym i politycznym XXI wieku. Obecnie można je określić jako zjawiska masowe, wielokierunkowe i zmienne; według różnych kryteriów podzielić je można na, np. (a) legalne i nielegalne, (b) przymusowe i dobrowolne oraz (c) stałe i czasowe. Przyczyny migracji są różne, np. ekonomiczne, (potrzeba zmiany warunków życia, znalezienie nowej, lepiej płatnej pracy), edukacyjne, czy związane z zapewnieniem bezpieczeństwa (ucieczka przed zagrożeniami, zapewnienie sobie statusu uchodźcy czy azylanta). Państwa europejskie postrzegane są jako bogate, gwarantujące prawa i wolności jednostkom, gdzie przepisy prawne dotyczące cudzoziemców są jasno określone.

Obecnie Europa zmaga się kryzysem migracyjnym, spowodowanym masowym napływem imigrantów Bliskiego Wschodu, Azji Centralnej i Afryki do krajów członkowskich Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Od czasów II wojny światowej jest to największa fala migracji. Przyczyn możemy doszukiwać się w trwającej od 2011 r. wojnie domowej w Syrii, w wyniku której kilkaset tysięcy ludzi poniosło śmierć, a miliony zostały zmuszone do popuszczenia kraju. Ponadto zwiększona migracja z Libii, spowodowana destabilizacją kraju, po obaleniu rządów Al-Kaddafiego. Główne szlaki migracji z Afganistanu, Syrii czy Erytrei prowadzi przez Morze Śródziemne do Hiszpanii, Włoch, a droga lądowa prowadzi przez Turcję. Migranci wykorzystują jeden z trzech szlaków migracyjnych, pierwszy to Western Mediterranean route, prowadzący z Maroka do Hiszpanii. Według danych Frontexu, w okresie od stycznia 2011 do końca 2018 r. odnotowano 125 984 prób nielegalnego przekroczenia granicy Unii Europejskiej. Kolejny szlak to Central Mediterranean route, prowadzący z Libii i Egiptu do Włoch, od stycznia 2011 r. do końca 2018 r. ujawniono 768 633 prób nielegalnego przekroczenia granicy UE. Ostatni szlak to Eastern Mediterranean route wiodący z Turcji do Grecji, gdzie w tym samym okresie wykryto 1 336 377 prób nielegalnego

przekroczenia granicy UE⁵. Brak legalnych kanałów, powoduje, że migranci korzystają z nielegalnych szlaków przetrwania, narażając się na liczne niebezpieczeństwa, z utratą życia włącznie. W okresie od 2014 do 2018 r. podczas prób przedostania się szlakami śródziemnomorskimi do krajów europejskich, poniosło śmierć lub zaginęło około 20 tysięcy osób⁶. By zobrazować te liczby, można odwołać się do przykładów tragicznych w skutkach zdarzeń. Np. w kwietniu 2015 r. miała miejsce katastrofa łodzi z migrantami, gdzie śmierć poniosło około 800 osób, w tym dzieci w wieku 10–12 lat.

Kryzys migracyjny spowodował w krajach europejskich poważne konsekwencje natury ekonomicznej, politycznej, kulturalnej, a zwłaszcza bezpieczeństwa. Ujawnił słabość działania instytucji Unii Europejskiej, a także politycznych więzi między państwami członkowskimi. Na forum Unii Europejskiej dochodzi do ostrych sporów politycznych. Ten niekontrolowany napływ migrantów wywołał szczególne kontrowersje w krajach Grupy Wyszehradzkiej, w tym Polski.

Debaty poświęcone kryzysowi migracyjnemu nasiliły się w Polsce we wrześniu i październiku 2015 roku, czyli w okresie kampanii przed wyborami do parlamentu. W tym czasie temat uchodźców został upolityczniony, posłużył rywalizującym ze sobą partiom (PO i PiS) do mobilizacji elektoratów, co spowodowało silną polaryzację polskiego społeczeństwa w kwestii przyjmowania uchodźców. Temat staje się nośny, fora internetowe pełne są mowy nienawiści, jesienią 2015 r. ulicami miast przechodzą marsze zwolenników i przeciwników przyjmowania do Polski uchodźców. Michał Bilewicz z Centrum Badań nad Uprzedzeniami UW twierdzi, że „tak zwany kryzys uchodźczy w Polsce to głównie kryzys postaw, które w dużo większym stopniu wynikają z lęków aniżeli z racjonalnej kalkulacji korzyści i kosztów związanych z napływem uchodźców z Bliskiego Wschodu i Afryki”⁷. Polska ma bardzo skromne doświadczenia w integracji uchodźców, jednakże wobec rosnącej liczby migrantów przybywających do Europy, Komisja Europejska przyjęła program relokacji około 60 tys. osób z czego Polska miała przyjąć 3 600 osób. We wrześniu 2015 r. Komisja złożyła kolejną propozycję, w której liczba osób objętych relokacją wzrosła dwukrotnie do 120 tys. osób, co zobligowało Polskę do przyjęcia ponad 9200 osób, dodatkowo Polska została zobowiązana do przyjęcia 5000 osób z Włoch i Grecji. Rząd Polski na czele z Ewą Kopacz, zgodził się na przyjęcie 7 tys. uchodźców. Niestety nie udało się wypracować kompromisu z ugrupowaniami opozycyjnymi, które podsycaly lęki przed uchodźcami. Strona rządowa jasno deklarowała przyjęcie uchodźców, a nie emigrantów ekonomicznych. Decyzja ta spotkała się z ostrą krytyką opozycji, Prawo i Sprawiedliwość zarzucało stronie rządowej uległość wobec Brukseli i niewystarczającą obronę interesów Polski. PiS wygrywa wybory przeprowadzone 25 października 2015 r., a nowy rząd kierowany przez premier Beatę Szydło wycofuje się z zobowiązań podjętych przez poprzedników.

Do czasu kryzysu migracyjnego w 2015 r. kwestia uchodźców nie budziła w Polakach negatywnych emocji, badania sondażowe przeprowadzone przez Centrum

⁵ <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-map/>

⁶ https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean#_ga=2.263485068.1010603800.1548089562-2098452978.1547498944

⁷ Michał Bilewicz, Kryzys uchodźczy jako kryzys postaw, „Academia. Magazyn Polskiej Akademii Nauk” 2015, <http://www.naukaonline.pl/serwis/item/2476-kryzys-uchodzczy-jako-kryzys-postaw>

Badań Opinii Publicznej (CBOS) w maju 2015 r., pokazywały, że Polacy wykazywali się znacznym poziomem otwartości na migrację międzynarodowe i obecność cudzoziemców⁸. Jednak już w drugiej połowie 2015 r. nastąpił spadek deklarowanych postaw i silny wzrost negatywnego nastawienia wobec uchodźców. Zmianę nastawienia, spowodował sposób prezentacji tematu kryzysu migracyjnego, stał się on problemem politycznym. Jak wynika z badań CBOS przeprowadzonych w lipcu 2018 r. 60 % Polaków była przeciwna napływowi migrantów do naszego kraju. Niemal jedna trzecia respondentów (29 %) uważała, że Polska powinna przyjmować uchodźców do czasu, kiedy będą mogli wrócić oni do kraju pochodzenia, a co dwudziesty (5 %) był zdania, że powinniśmy pozwolić na swobodne przybywanie i osiedlanie się uchodźców w Polsce⁹. Istotnym jest fakt, że od maja 2015 respondenci biorący udział w badaniach sondażowych sprzeciwiała się planom Komisji Europejskiej dotyczącym relokacji uchodźców.

Biorąc pod uwagę nastroje towarzyszące kryzysowi migracyjnemu w Europie, prowadzę badania stosunku polskiej policji do migrantów i uchodźców przebywających w Polsce. Badaniami tymi objęci są funkcjonariusze pracujący w Komendzie Miejskiej w Gdańsku. Chciałabym stwierdzić, jakie postawy charakteryzują gdańskich policjantów w odniesieniu do migrantów i uchodźców, szczególnie zaś o występujące w tej grupie zawodowej uprzedzenia i stereotypy. Należy zaznaczyć, że Gdańsk jest pierwszym miastem w Polsce, w którym powstał Model Integracji Imigrantów¹⁰, wypracowany przez międzysektorowy i interdyscyplinarny Zespół ds. imigrantów i imigrantek, który swoją pracę rozpoczął w maju 2015 r., z inicjatywy prezydenta Pawła Adamowicza. Ważne jest, aby poznać postawy funkcjonariuszy policji, którzy są istotnym elementem w systemie integracji imigrantów. Także od nich zależy pomyślność przeprowadzanych działań na tym polu. Stąd też badania moje będą miały walor praktyczny, pozwolą na zdiagnozowanie potrzeb związanych z działalnością policji w warunkach nasilenia zjawiska imigracji.

Bibliografia

1. Bilewicz M, Kryzys uchodźczy jako kryzys postaw, „Academia. Magazyn Polskiej Akademii Nauk” 2015, <http://www.naukaonline.pl/serwis/item/2476-kryzys-uchodzczy-jako-kryzys-postaw>
2. Bożewicz M, *Stosunek Polaków i Czechów do przyjmowania uchodźców*, Komunikat z badań Nr 87/2018, CBOS, Warszawa, 5.
3. Czapka E., *Stereotyp uchodźcy*, Olsztyn 2006
4. Florczak A., *Uchodźcy w Polsce: między humanitaryzmem a pragmatyzmem*, Toruń 2003.
5. Kowalczyk K, *Przybysze z bliska i z daleka, czyli o imigrantach w Polsce*, Komunikat z badań 93, CBOS, Warszawa, 2015.
6. Trojanowska-Strzęboszewska M, *Kształtowanie się stanowisk politycznych na temat imigracji i imigrantów w Polsce w latach 2001-2005*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa, 2010.
7. Uchwała Rady Miasta Gdańska z dnia 30 czerwca 2016 roku w sprawie przyjęcia na terenie Miasta Gdańska Modelu Integracji Imigrantów

⁸ K. Kowalczyk, *Przybysze z bliska i z daleka, czyli o imigrantach w Polsce*, Komunikat z badań 93, CBOS, Warszawa, 2015.

⁹ M. Bożewicz, *Stosunek Polaków i Czechów do przyjmowania uchodźców*, Komunikat z badań Nr 87/2018, CBOS, Warszawa, 5.

¹⁰ Uchwała Rady Miasta Gdańska z dnia 30 czerwca 2016 roku w sprawie przyjęcia na terenie Miasta Gdańska Modelu Integracji Imigrantów